

Висновки. Таким чином, у реалізації прагматичного потенціалу досліджуваних нових термінів фразеологічного походження із базовими компонентами «війна» та «зброя», які є ефективним мовним засобом впливу на читача, беруть участь різні механізми, що діють у тісному взаємозв'язку. Потужний прагматичний потенціал мають також і фразеологічні моделі, за якими побудовані вищезазначені терміни. Нова політична реальність народжує нові сталі термінологічні словосполучення, визначає збільшення чи зменшення частотності їх вживань у мові газети. Кількісна перевага «воєнного блоку» термінів обумовлена войовничою мілітаристською спрямованістю думок та вербальною агресією самої політичної комунікації.

1. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. *Основи термінотворення*. – К.: Вид. дім «КМ Аcaademia», 2000. – 218 с. 2. Сербенська О. А. *Інновації в мові сучасних мас-медіа // 125 років Наукового Товариства ім. Т. Шевченка: Зб. наук. праць і матеріалів, присвячених ювілею Товариства*. – Львів, 2001. – С. 138–157. 3. Симоненко Л. О. *Українська наукова термінологія: стан та перспективи розвитку // Українська термінологія і сучасність: Зб. наук. праць*. – Вип. IV. – К.: КНЕУ, 2001. – С. 3–8. 4. Соболева І. О. *Знижені (позалітературні) засоби в сучасному політичному дискурсі: Автореф. дис. ... канд. філол. наук*. – Сімферополь, 2002. – 20 с. 5. Філатенко І. О. *Сучасна політична метафора і російськомовній газетній комунікації України: когнітивно-прагматичний опис: Автореф. дис. ... канд. філол. наук*. – К., 2003. 6. Чадюк О. М. *Метафора у сфері сучасної української політичної комунікації: Автореф. дис. ... канд. філол. наук*. – К., 2005. 7. Сенченко М. *Стратегія «керованого хаосу» – головний складник інформаційно-економічної війни в Україні // Українська газета*. – № 21 (69). – 1.06.06. – С. 2–3.

УДК 81'42:341

Ольга Іовенко

Львівський національний університет імені Івана Франка

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СЛОВНИК МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ЯК ОСОБЛИВА МЕТАМОВА ДИПЛОМАТІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ПОЛІТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

© Іовенко О., 2006

У межах суспільно-політичного словника ми виділяємо міжнародний суспільно-політичний словник, приймаючи за головний критерій сферу його функціонування як метамови одного з видів діяльності людини, яку практично реалізують у двох головних напрямках – документальних джерелах та політичному дискурсі, які слід розглядати як два різних об'єкти дослідження даної підмови.

In the frames of social and political dictionary we extract international social and political dictionary, taking for the main criteria sphere of its functioning as metalanguage of one kind of human activities. This metalanguage is realised in two main streamlines: documental sources and political discourse, which are to be considered as two different objects of this sublanguage research.

Розвиток людини – це історія змін еволюційних і революційних, змін якісних і кількісних, зазнаючи яких, людина навчилася з часом змінювати і світ навколо себе і себе саму. Багато в чому історія людства – це історія виникнення і походження мови. Свідомість і мова людини пов'язані

між собою і взаємозалежні, вони є ознаками й атрибутами Homo sapiens. Найважливіші функції мови – комунікативна і когнітивна, тобто ті функції, реалізація яких можлива лише в колективі людей, у суспільстві. Отже, мова, свідомість та суспільний характер людини – це те невід’ємне, що відрізняє її від усіх інших живих істот. Та ні мова, ні свідомість, ні суспільство не є категоріями статичними, застиглими, так само як вони не є абсолютно самостійними, незалежними одне від одного. Мова розвивається у суспільстві, а суспільство – змінюється внаслідок розвитку мови і свідомості своїх членів, постійно перебуваючи у діалектичній залежності одне від одного. Тому певні зміни у суспільному ладі, у свідомості людей неодмінно знаходять свій відгук у мові. Очевидно, на нижчих етапах розвитку – це передусім накопичення словникового запасу без свідомого диференціювання лексики на певні класи. Та з поділом праці, виникненням наук, розширенням кордонів знань і світу починає з’являтися лексика, значення якої відоме лише обмеженому колу людей. Ця лексика існує очевидно вже тоді, коли ще нема науки про мову, ні її галузей лексикології та термінології. Тобто сам термін з’являється задовго до того, коли буде теоретично обґрунтований його феномен. *Було б неправильно вважати, ніби термін з’являється тільки тоді, коли починає розвиватися наука, його теоретичне значення. І в минулому, і в наш час будь-яка професія, вид наукової діяльності породжує свою термінологію* [4]. Суперанская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. у монографії «Общая терминология» пропонують поділ словникового запасу будь-якої мови на загальну і спеціальну лексику. На відміну від загальної лексики спеціальна лексика не має загального вживання і зрозуміла лише тим, хто зайнятий в тій самій області, оскільки вона належить не загальній мові як засобу комунікації в будь-яких умовах, а окремим підмовам. Іншими характеристиками спеціальної лексики є її вторинність, штучність та умовність за відношенням до лексики загальної. Наймасовішу спеціальну лексику подано іменами власними різноманітних класів (імена людей, божеств, назви географічних, космічних, геологічних об’єктів, назви товариств, установ, груп людей, селекціонованих сортів і порід тощо), а також термінами і номенами різних областей знання, виробництва, торгівлі [3]. Тобто термін – це спеціальна лексика різних областей знання (науки зокрема), виробництва, торгівлі, яка є за відношенням до лексики загальної: 1. вторинною (виникає на базі слів рідної мови); 2. штучною (не є зрозумілою без дефініції); 3. умовною (той самий об’єкт міг би отримати й іншу назву).

Головин Б. Н., Кобрин Р. Ю. [1] виділяють наступні групи термінів у зв’язку з різними сферами діяльності людини:

1. терміни науки;
2. терміни техніки і виробництва;
3. терміни управління;
4. терміни культури і спорту.

Та ці класифікації, на нашу думку, не зовсім повною мірою розкривають поняття суспільно-політичної лексики, яка глобально вербалізує широку сферу діяльності суспільства, а саме сферу політики, політекономії, ідеології, світоглядності. Тому доцільніше в цьому відношенні використовувати термін суспільно-політичний словник, який об’єднує у собі суспільно-політичну лексику (СПЛ) і суспільно-політичну термінологію (СПТ) [2]. Ознакою, що дозволяє виділити ці два лексико-семантичних поля суспільно-політичного словника і яка відрізняє його від іншої спеціальної лексики є його ідеологізованість, характерна як для СПЛ, так і для СПТ. Та все ж СПТ і СПЛ – це дві окремі лексичні групи, що відрізняються функціонально: СПТ належить до мови науки, використовується в спеціальних текстах і в усному спілкуванні фахівців, а СПЛ є частиною загальноновживаної лексики. СПЛ в свою чергу можна поділити на дві умовні групи за походженням: СПЛ термінологічного походження та лексика, яка стала суспільно-політичною внаслідок набуття нею певної емоційної забарвленості та ідеологізованості. Крім цього до СПЛ слід віднести назви різних державних, партійних і інших суспільних та міжнародних організацій і установ, соціальних інститутів, посадових осіб тощо, а також назви різних явищ суспільного життя, соціальних реалій. Будучи двома різними функціональними системами, СПЛ та СПТ все ж тісно і активно

взаємодіють. Відбувається це передусім за рахунок того, суспільно-політичні терміни розширюють сферу свого функціонування, що призводить до виникнення СПЛ, і навпаки, слово, яке виникло, наприклад і переважно в мові засобів масової комунікації, переходить з часом в науковий лексикон. Таку внутрішню мобільність суспільно-політичного словника пояснюють постійними якісними змінами і розвитком самого суспільства. Тому очевидно, що, хоч на світі нараховуються більше, ніж 2000 мов, розвинута СПТ існує далеко не в усіх мовах, чого не можна сказати про СПЛ: будь-які суспільні відносини обслуговують відповідним своєму рівню розвитку мовним інструментарієм, який з розвитком науки переходить в стадію СПТ. Джерелом поповнення СПТ є не тільки національні мови. Велику роль відіграють міжнародні контакти. Так, для більшості мов Європи базовою є термінологія грецько-латинського походження, що зумовлено причинами історичного характеру. В сучасному світі основними мовами-донорами СПЛ вважаються англійська, німецька, французька, італійська, російська. Тісні міжнародні контакти у площинах політики, права, економіки тощо сприяють виникненню нових реалій, які також вимагають мовного оформлення, яке відбувається трьома основними шляхами: 1. набуття термінами чи простими словами нових значень; 2. словотворення (часто додаванням до національних основ грецько-латинських афіксів); 3. утворення словосполучень. З іншого боку ці ж інтернаціональні відносини, які давно вже стали окремою галуззю людської діяльності і активно поповнюють суспільно-політичний словник, виробили свою терміносистему, яка потребує вивчення, впорядкування і систематизації, як і будь-яка інша метамова. Метамова міжнародних відносин розвивається і функціонує у своїх основних джерелах – міжнародних і міждержавних договорах, статутах й інших документах міжнародних організацій, серед яких визначальними є НАТО, ООН, Європейський Союз, а також у політичному дискурсі дипломатів та інших високих посадовців. Та лексика міжнародних відносин не обмежується лише суспільно-політичною складовою, яка входить у її структуру поряд із культурною, освітньою, спортивною тощо. Практично лексика міжнародних відносин охоплює всі сфери існування, діяльності і творчості людини, хоча традиційно під терміном «міжнародні відносини» розуміємо політичні відносини між державами та міжнародними політичними організаціями. А в такому вигляді міжнародна термінологія є складовою частиною суспільно-політичного словника і до неї слід застосовувати ті ж критерії оцінки і систематизації із врахуванням специфіки функціонування. Особливу увагу слід приділити тому, що останнім часом в зв'язку з різнобічними міжнаціональними контактами і потребою полегшити міжнародні комунікації в різноманітних галузях суспільного життя, в т.ч. міжнародних політичних відносинах, фонд інтернаціональної термінології зростає швидкими темпами. Застосування інтернаціоналізмів полегшує і допомагає формувати власні терміносистеми мовам, які лише починають розвиватися у цьому напрямку.

1. Головин Б. Н., Кобрин Р. Ю. Лингвистические основы учения о терминах. – М.: Высш. шк., 1987. 2. Крючкова Т. Б. Особенности формирования и развития общественно-политической лексики и терминологии. – М.: Наука, 1989. 3. Суперанская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. Общая терминология. – М.: Наука, 1989. 4. Турчин В. В. Прагматика наукового терміна. – Івано-Франківськ, 2004.